

4. Зязюн І.А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти // Педагогіка толерантності. – 2000. – №3. – С. 58-61.
5. Казаков В.А. Теорія та методика самостійної праці студентів. – Ірпінь, 1997.
6. Мороз О.Г., Сластьонін В.О., Філіпченко Л.І. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. – К., 1997.
7. Організація самостійної роботи студентів: Навч.-метод. видання. – Черкаси, 2003. – С. 45-65.
8. Организация самостоятельной работы студентов в условиях интенсификации обучения / Сост. А.М.Алексюк и др. – К., 1993.
9. Солдатенко М.М., Сусь Б.А. Самостійна пізнавальна діяльність як найважливіша умова формування спеціаліста // Вища педагогічна освіта: Наук.-метод. зб. – К.: Вища школа. – 1994. – Вип.17. – С. 39-44.
10. Шкіль М.І., Романовський О.О. тенденції і принципи дальшого розвитку вищої освіти // Освіта і управління. – 1999. – Т.3. – №3. – С. 103-114.

УДК 378

К.Б. Авраменко

ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті визначені основні етапи та перспективні напрями вдосконалення методико-математичного напрямку підготовки вчителів для початкової ланки освіти.

The article deals with the main stages and promising directions of improving methodic-mathematical direction of preparation of primary school teachers.

Вища педагогічна школа покликана забезпечити підготовку вчителя, зорієнтованого на особистісний та професійний саморозвиток, готового творчо працювати в сучасних навчальних закладах різного типу. Актуальність цього завдання підвищується у зв'язку з прийняттям Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа), в якій передбачено реалізацію принципу гуманізації освіти, методологічну переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, визнання її самобутності та самоцінності.

Піднесення соціального значення особистості вчителя початкових класів в умовах реформування освітньої системи України вимагає диференційованого та індивідуально-творчого спрямування фахово-методичної підготовки вчителя. Грунтовний матеріал з проблеми професійної підготовки вчителів початкових класів містять праці Ш.Амонашвілі, В.Бондаря, Н.Кічук, О.Савченко, Л.Хомич та багатьох інших [3; 7; 8]. Проте актуальним залишається питання удосконалення професійно-методичної підготовки педагогів даного профілю.

У зв'язку з цим, метою даної публікації вбачаємо визначення основних етапів та перспективних напрямів удосконалення методико-математичного напрямку підготовки вчителів для початкової ланки освіти.

Аналіз нормативної документації, що регламентує діяльність ВНЗ (навчальні плани, програми, освітньо-професійні характеристики, освітньо-професійні програми підготовки спеціалістів за відповідним рівнем кваліфікації тощо) та узагальнення підходів, визначених у роботах українських вчених [3; 7], дозволили нам визначити такі етапи:

1. Оновлення навчальних планів зі спеціальності відповідно до рівня підготовки.

Даний етап обґрунтовано наявністю у навчальних планах ступеневої підготовки педагогічних працівників інваріантної та варіативної частин, кожна із складових розв'язує різні стратегічні й тактичні завдання. За нашими переконаннями, перша частина навчального плану підготовки педагогічних працівників зі спеціальності “Початкове навчання” повинна визначатися Департаментом вищої освіти при Міністерстві освіти і науки України, тобто

виступати державним стандартом підготовки педагогічних кадрів у всіх ВНЗ, що здійснюють підготовку вчителів для сучасної національної початкової школи.

Це, з одного боку, сприятиме створенню в системі вищої педагогічної освіти України таких умов, за яких педагогічні навчальні заклади мали б змогу швидко реагувати на зміни попиту у підготовці педагогічних кадрів того чи іншого профілю, з іншого – забезпечило мобільність студентів та розширило можливість їх взаємного обміну між ВНЗ України та Європи, на що наголошують умови Болонської конвенції.

2. Розроблення нових навчальних програм з методичних дисциплін.

Недосконалість діючих навчальних програм виявляється у розширенні об'єму навчального матеріалу, що призводить до перевантаження студентів, негативно впливає на розвиток самостійного мислення. Адже від практики збільшення обсягу навчального матеріалу в умовах підготовки вчительських кадрів для початкової школи в усьому світі вже відмовилися. Тому нагальними завданнями колективів ВНЗ у сучасних умовах, на наш погляд, є: загальна орієнтованість фундаментальних (спеціальних) та методичних знань, знайомство студентів з основними концепціями їх використання, формування у них уміння “вільного” вибору альтернативних поглядів та ідей.

Оновлення змісту методичних дисциплін пов'язано з відмовою від традиційної педагогічної парадигми: “Треба знати методику викладання предмета і завжди дотримуватися її” та заміною її на нову – “Слід знати, що треба розвинути в учневі та як це здійснити” [2: 51].

3. Структурування змісту дисциплін методичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Зміни у змісті методичних дисциплін дозволяють уточнити співвіднесення теоретико-емпіричних знань і завдань професійного становлення студентів. Такий підхід обумовлений інтегративним характером змісту методичної підготовки педагогічних кадрів для початкової ланки освіти, який базується на систематизації методичних знань та вмінь у процесі цілісної професійної підготовки.

Важливо зауважити, що ідея інтеграції тісно пов'язана з інтенсифікацією навчального процесу: якщо перша наближується до змісту, то друга – до організації даного процесу. Названа ідея в умовах сьогодення розглядається багатьма українськими вченими як стратегія та тактика розвитку вищої педагогічної школи [1; 7; 8].

Вважаємо за необхідне наголосити на можливості використання як зовнішніх, так і внутрішніх інтегративних зв'язків дисциплін методичного циклу. Оскільки останні пов'язані із певною логікою викладання теоретичних методичних знань і набуттям студентами практичних методичних умінь та навичок, то зміст кожної навчальної дисципліни можна розглядати, як джерело внутрішньої інтеграції. Такий підхід до структурування змісту навчально-методичних курсів широко використовується при блочно-модульній побудові навчального матеріалу.

Підтвердженням нашої думки слугує розповсюдження нового підходу до структурування програми з методики викладання математики з метою інтеграції фахового та методичного напрямів підготовки вчителів початкових класів. Серед авторів – відомі українські педагоги – Б.Друзь, Л.Кочина [4; 5].

Отже, структурування змісту методичної підготовки вчительських кадрів для початкової школи на основі інтегративних зв'язків є одним із ефективних шляхів інтенсифікації навчально-виховного процесу сучасного вищого педагогічного навчального закладу.

4. Удосконалення організації оволодіння студентами методичних знань та умінь у навчальному процесі ВНЗ.

Даний етап вдосконалення методико-математичної підготовки повинен здійснюватися у двох стержневих напрямках: становлення особистості майбутнього педагога з усією сукупністю його індивідуальних рис та створення у педагогічному вузі атмосфери

соціального досвіду, яка стане в майбутньому змістом і засобом його професійно-педагогічної взаємодії з вихованцями.

Як переконує нас досвід, кращих результатів досягають там, де ретельно вивчають різні технології навчально-виховного процесу, тобто практично розглядають набуті знання про способи й форми його проведення, вносять елементи пошуку з активною участю в ньому студентів. На таких заняттях студенти розв'язують методичні задачі, аналізують, моделюють мікроуроки, анотують науково-методичні статті; ознайомлюються з широким діапазоном новітніх форм та інноваційних педагогічних технологій (“кейс-стаді”, метод “ХОБО”, професійні та відеотренінги, ігрове проектування, інтерактивні методи навчання тощо).

Реалізація самостійної та науково-дослідної (як особливого виду самостійної та індивідуальної) роботи студентів потребує використання різних видів та форм навчальної діяльності з усіх методичних дисциплін, прикладами яких, на наш погляд, можуть виступати: вивчення науково-методичної (основної й додаткової) літератури, складання каталогів або банків даних; ознайомлення та узагальнення передового педагогічного досвіду, вивчення методичних розробок і порад молодим вчителям у відповідних періодичних виданнях, створення студентами власної методичної скарбнички; самостійний пошук знань з певної теми та виконання завдань випереджаючого характеру; участь у проведенні тематичних і методичних конференцій, олімпіад, конкурсів (включаючи виготовлення відповідних наочних посібників); написання й захист рефератів, контрольних, курсових, дипломних та магістерських робіт.

Переконані, що при раціональному плануванні, організації та управлінні науково-дослідною роботою майбутніх вчителів початкових класів, керівництві й контролю за проходженням ними різних видів педагогічної практики можна очікувати підвищення ефективності навчання і відповідного зростання рівня методико-математичної підготовки спеціалістів.

Отже, усвідомлення студентами істини, що в діяльності педагога гармонійно поєднуються теоретичні знання та мистецтво, нормативні елементи та творчість стає рушійною силою для самоосвіти, теоретичного абстрагування, розвитку педагогічної інтуїції, методичної мобільності, що, в свою чергу, узгоджується з вимогами сучасної національної початкової школи. Даний висновок підтверджуємо думкою, яку ще на початку ХХ століття висловила М.Монтессорі – “спрямованість підготовки вчителів повинна йти швидше в сторону духу, ніж в сторону механізму” [6: 25].

Оскільки більшість вищих навчальних закладів повернулися до вітчизняного досвіду підготовки педагогічних кадрів широкого профілю (ми маємо на увазі підготовку вчителів для початкової школи за подвійними спеціальностями), то всі названі етапи удосконалення лише одного напрямку – методико-математичного – повинні також узгоджуватися з іншими як з основної спеціальності, так і зі спеціалізації.

Одним із загальних принципів, що може виступати в ролі поєднуючого елементу, є принцип історизму, який забезпечить засвоєння всього циклу в синхронному розгортанні матеріалу від становлення системи професійно-методичної підготовки у вищій педагогічній школі до сучасності. Такі історичні екскурси присутні при вивченні майже всіх методик дисциплін початкової ланки освіти, що в деякій мірі роздрібнюють ці знання. Саме тому системно-історичний підхід може виступати не тільки основою структурування, а і джерелом оновлення всього комплексу навчально-методичного забезпечення на педагогічних факультетах, що здійснюють підготовку вчителів для початкової школи.

Крім того, посилення зв'язків ВНЗ зі школами, розширення спектру педагогічних інновацій, поява початкових шкіл нового типу та авторських підручників і програм вимагає від вчительських кадрів творчого володіння знаннями методичного характеру. Ми маємо на увазі такі знання, які допомагали б молодим спеціалістам орієнтуватися у різноманітності навчальних програм, посібників, методичних рекомендацій та інструктивних документів; виявляти в них загальні й часткові положення, зовнішні та внутрішні зв'язки.

Це означає, що при раціональному плануванні, організації та управлінні всіма видами навчальної діяльності можна очікувати максимальну активізацію й інтенсифікацію пізнання, що приведе, врешті-решт, до зростання рівня професійно-методичної підготовки фахівців даного профілю.

Отже, аналіз науково-методичної літератури та нормативної документації ВНЗ дозволили нам визначити основні перспективні напрями удосконалення методико-методичної підготовки вчителів початкових класів, які в своїй єдності спрямовані на формування особистості вчителя-професіонала.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Болотов В.А., Новичков В.Б. Реформа педагогического образования // Педагогика. – 1992. – № 7-8. – С. 49-54.
3. Гусак П., Мартіросян Л. Історія педагогіки України: Посібник для студентів вузів України. – Луцьк: Вид-во Волинського державного університету, 1996. – 165 с.
4. Друзь Б.Г. Основи і методика викладання початкової математики // Початкова школа. – 1994. – № 9-10. – С. 40-45.
5. Кочина Л.П. Шляхи удосконалення програми початкового курсу математики // Початкова школа. – 1994. – № 7. – С. .
6. Метод научной педагогики М.Монтессори / Сост. и ред. Борисова З.Н., Семерникова Р.А. – К.: “Діл. Україна”, 1993. – 132 с.
7. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Абрис, 1997. – 416 с. (трансформація гуманітарної освіти в Україні).
8. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів. – К.: “Магістр-S”, 1998. – 200 с.

УДК 372.47

Н.М. Борисенко

МОЖЛИВОСТІ СПЕЦКУРСІВ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У СТАНОВЛЕННІ СВІТОГЛЯДНИХ ПОЗИЦІЙ СТУДЕНТСТВА

У статті розглядаються можливості спецкурсів екологічного спрямування в процесі формування світоглядних засад студентів та формуванні їх професійних компетенцій.

The article is devoted to possibilities of ecologically oriented specialised courses in the process of formation students' world outlook bases and formation of their professional competences.

Інтеграція системи освіти України у світовий освітній простір супроводжується створенням нової її парадигми спрямованої на формування освіченої особистості, здатної адекватно осмислювати і усвідомлювати суть екологічних проблем та відповідно цілеспрямовано, зважено в екологічному аспекті діяти. В той же час, у сучасній вищій педагогічній освіті існує протиріччя між новим особистісно орієнтованим підходом до навчання (в основі якого – формування світогляду, життєвої позиції) та існуючою предметно зцентрованою, знаннєвою системою підготовки вчителя. Домінуючі в суспільстві світоглядні орієнтації еволюціонують разом з динамікою соціального буття, але світогляд належить до найбільш інерційних духовних утворень, і навіть кардинальні зміни викликають трансформацію світогляду не відразу і не завжди адекватну. Розробка загальної теорії формування світогляду та взаємодії людини і природи вимагає розкриття основних об'єктивних законів їх взаємовідносин, з'ясування структури, динаміки, механізмів і тенденцій розвитку процесу взаємодії суспільства і природи. Умови, в котрих зараз